

نقش علماء و روحانیت اهل سنت
استان آذربایجان غربی
در انقلاب اسلام، دفاع مقدس
و دوران مقاومت اسلام

مدیر تولید: حجت الاسلام و المسلمین سعید محمدی

شابک: ۹۶۴-۰۰-۳۱۳-۶۰۰-۹۷۸

صفحه آرائی: واحد آماده سازی نشر سفیراردهال | طراحی جلد: امین حسین فرجی زاده

لیتوگرافی، چاپ، صحافی: واحد تولید انتشارات سفیراردهال

قیمت: ۶۰,۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۱

شماره نشر: ۱-۹۴۹

شمارگان: ۵۵۰ نسخه

نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبروی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴

کد پستی: ۷۴۷۱۵ - ۱۵۸۱۸

تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۳۸۹۸ - ۸۸۳۱۹۳۴۲ - ۰۲۱

www.safirardehal.ir

www.safirardehal.com

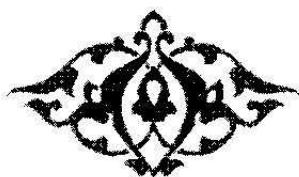
email: safirardehal@yahoo.com

© حق چاپ: ۱۴۰۱

هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی و اقتباس در گیومه در مستند نویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

کلیه حقوق مادی و معنوی کتاب فوق متعلق به اداره کل حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس استان آذربایجان غربی می باشد. این اثر با همکاری اداره کل حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس آذربایجان غربی تولید شده است. این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

سرشناسه	احمدزاده، زاهد، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	فانوس‌های هدایت: جلوه‌هایی از سالها حماسه و همراهی روحانیت.../ نویسنده زاهد احمدزاده.
مشخصات نشر	تهران: سفیر اردهال، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۳۰ص: مصور.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۱۳-۹۶۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	این اثر با همکاری اداره کل حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس آذربایجان غربی به چاپ رسیده است.
عنوان دیگر	جلوه‌هایی از سالها حماسه و همراهی روحانیت...
موضوع	فقیهان اهل سنت Faqihs, Sunnites* اهل سنت -- سرگذشتنامه Sunnites-- Biography اهل سنت -- تاریخ Sunnites -- History
شناسه افزوده	بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس استان آذربایجان غربی
رده بندی کنگره	۱/BP۱۴۹
رده بندی دیویی	۹۹۲/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۸۷۸۵۴۶۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیپا

فهرست

۱۱.....	مقدمه
۱۷.....	فصل اول: کلیات
۱۷.....	سلام بر علما
۱۹.....	عالم کیست؟
۲۱.....	ویژگی‌های یک عالم
۲۳.....	جنبش
۲۵.....	اسلام و روحانیت
۲۷.....	روحانیت در گذر تاریخ
۲۹.....	تحریک بخشی در جامعه
۳۲.....	جامعه و روحانیت
۳۴.....	فرمول وحدت
۳۷.....	محراب و منبر

۴۰.....	جهاد و جهادگر
۴۴.....	لباس بندگی
۴۵.....	علم عالم
۴۸.....	وحدت
۴۹.....	عطر پیامبران
۵۱.....	منبر عالم
۵۴.....	حیات عالم
۵۵.....	سلاح علما
۵۷.....	همراهان قافله جاودانهٔ انسانیت
۵۹.....	فصل دوم: انقلاب و علمای اهل سنت
۵۹.....	قبل از انقلاب
۶۱.....	امام و روحانیت
۶۲.....	منطق غلط ضدانقلاب
۶۳.....	اهداف انقلاب
۶۵.....	مرز اسلام تا کجاست؟
۶۸.....	حکم مأموریت روحانیت
۶۹.....	نهاد روحانیت
۷۰.....	انقلابی درونی
۷۳.....	فصل سوم: دوران دفاع مقدس
۷۳.....	معرفی علمای شهید اهل سنت استان
۸۰.....	جهاد علمای اهل سنت
۸۴.....	سنگر دین و اندیشه

۸۵.....	حق و باطل در باور علمای اهل سنت
۸۹.....	سرداران سپاه دین
۹۳.....	فصل چهارم: دوران مقاومت
۹۳.....	رسالت امروزی علمای اهل سنت
۹۵.....	دوران مقاومت و علمای اهل سنت
۱۰۱.....	رسالت علمای اهل سنت در گام دوم انقلاب
۱۰۳.....	رسالت آینده علمای اهل سنت
۱۱۱.....	ترویج شعائر دینی
۱۱۵.....	ایمانی عمارگونه
۱۱۹.....	مبارزه با نفاق
۱۲۱.....	قرآن و علمای اهل سنت
۱۲۳.....	از نسل عزت
۱۲۶.....	زنده‌ای در میان مُردگان
۱۲۹.....	میراث‌داران دین
۱۳۱.....	نقش عالم چیست؟
۱۳۳.....	احیای فکر دینی
۱۳۶.....	دوران مقاومت
۱۳۸.....	علما چه آموختند؟
۱۴۱.....	قلم و علما
۱۴۷.....	عامل فنای ملت‌ها
۱۵۰.....	وصیت علما
۱۵۳.....	فصل پنجم: معرفی علمای استان

زندگی‌نامه حاج ماموستا ملا عبدالقادر بیضاوی امام جمعه ارومیه ۱۵۳

زندگی‌نامه ماموستا سعدالله عثمانی ۱۵۷

زندگی‌نامه ماموستا ملا عبدالله سرخابی ۱۵۹

زندگی‌نامه ماموستا ملا محمدنخشی‌پور ۱۶۲

زندگی‌نامه ماموستا خدر عبدالهیان عضو شورای روحانیت ارومیه ۱۶۵

زندگی‌نامه ماموستا مصطفی محمودی امام جمعه شهرستان پیرانشهر ۱۶۸

زندگی‌نامه ماموستا سلام امینی ۱۷۳

زندگی‌نامه سید مصطفی خاتمی امام جمعه اشویه ۱۷۵

رزومه کاری، سیاسی و علمی ۱۷۶

زندگی‌نامه ماموستا رشید بهانی ۱۷۸

زندگی‌نامه حاج ملاعبداله مظفری ملقب به ملا مظفری ۱۸۰

فصل ششم: جمع‌بندی ۱۸۵

نیم قرن اقدامات علمای اهل سنت ۱۸۵

نقش علمای اهل سنت در دوران مقاومت ۱۸۹

نگاهی به عملکرد علمای اهل سنت و نقش مؤثر آنان در رهبریت جامعه ۱۹۱

عملکرد علمای اهل سنت در فرهنگ و اجتماع ۱۹۳

عملکرد علمای اهل سنت در حوزه سیاسی ۱۹۵

نگاهی دقیق به عملکرد علما ۱۹۷

حرف دل ۲۰۴

پیوست‌ها ۲۱۱

منابع ۲۲۵

مقدمه

سرزمین ایران، رنگین کمان قومیت‌ها است. پُر است از تکه‌های کمیاب و فرهنگ‌های نو، آئین‌ها و سُنّت‌های پُر معنا و ریشه‌دار و در این میان، دیار آذربایجان در گوشهٔ شمال غرب ایران عزیز از سپیده دم تاریخ تا کنون، شاهد بهترین خدمت‌ها و بزرگ‌ترین افتخارها و گران‌بهاترین افکار و نادرترین نخبه‌ها بوده است. اما در برهه‌ای از تاریخ بنا به دلایل متعدد سیاسی و امنیتی شاهد فاجعه‌های دردناک گشته و با فتنه‌های وصف‌ناپذیری روبرو بوده و ساکنانش برهه‌ای را با ترس و درد و اندوه دست به گریبان بوده‌اند. فتنهٔ بزرگی قومیتی و مذهبی را به راه انداخته بودند و کار به جایی رسیده بود که زندگی را به ناامیدی تبدیل کرده بودند و فرصت‌طلبان نیز بعد از تزریق افکار نامطلوب و منفی بیش‌ازپیش موج‌سواری می‌کردند. در کنار این فجایع، کسانی هم پای کار بودند تا با خَلق موقعیت‌های سرنوشت‌ساز، دشواری‌ها و چالش‌ها را با هوشیاری و شجاعت حل و فصل نمایند. سهم بعضی‌ها کمتر و سهم برخی‌ها بیشتر. روحانیت هم نقش‌آفرینی می‌کرد تا حماسه‌سازی نماید. در این میان، وجود روحانیتِ اهلِ سُنّت هم مایهٔ خیر و برکت بود.

آنان در حسّاس‌ترین موقعیت‌ها، ایثارگری‌هایی ناب را رقم زده‌اند. گویا این مردان برای خَلق حماسه‌های بزرگ در اوج پیچیدگی‌ها و خطرهای زاده شده‌اند.

علمای دین، اهل اصلاح فکر و اندیشه‌اند. زندگی آنها تفسیری از عرصه علم و عمل است. آنان عاشقانه در تلاشند تا بارقه‌های خرد و روشنگری را در ضمیر جان‌ها در هیاهوی پُر زرق و برق دنیا و روشن و پرنور نگه دارند. درنگ و تأمل در مجاهدت‌های آنان برای اهل خرد آموزنده و راهگشاست. اندیشه و تعمیق در زندگانی این نوع علمای بزرگ، حرف‌هایی تازه برای گفتن دارد. در این مجال سراغ بزرگان و نام‌آوران روحانیت اهل سنت استان آذربایجان غربی می‌رویم و با بررسی زندگی پُرفراز و نشیب آن‌ها چراغی می‌سازیم پیش روی آیندگان. بی‌شک خاطرات و تجربه‌های آنان شهد کامیابی را در جانمان تازه و در جام وجودمان گوارا خواهد نمود.

مطالب پیش رو بازخوانی و مرور شخصیت، اندیشه‌ها و اقدامات روحانیت اهل سنت است که در پایان، ما را به کلمه‌واژه‌های مقدسی خواهد رساند که برازنده اندیشه‌ورزی‌های علمای سنی استان آذربایجان غربی است. پس از مدّت‌ها انتظار، به آرامش رسیده‌ایم و اینک با چشم‌هایی اشک‌بار زندگی مفاخر استان را ورق می‌زنیم.

آری، اینجا آذربایجان است. خاستگاه علمای بزرگی چون بیست‌وشش شهید عالم اهل سنت. همانان که در نیکی و پرهیزگاری و ایمان و درستکاری برجسته عام و خاص بوده و هستند. گنجینه‌های عرفان، موعظه‌گران قهار، مردان اجتهاد و افتاء و استفتاء. همانان که صبح تا شب دغدغه دین و دنیای مردم را داشته‌اند. همانان که عشق دین و الله را در سینه‌ها می‌کارند و بذر ترس از عظمت الله را در خاک وجودمان می‌پاشند. آنانی که ما را با وضوی دل، پای منبر اندیشه می‌نشانند تا جوانه ایمان، تقوا و خداباوری در قلبمان رشد و نمو دهند. همان چهره‌های نورانی که با نوای اذان صبر و توکل، آغاز زندگی را یادمان دادند و نماز شب را نوری برای تاریکی قبرمان.

همانان که نشانی خدا را یادمان دادند و ادب حضور مقابل آیه صفحات قرآن و نوشیدن جام سوره‌های قرآن. آری، سکون دل بشری، فقط با یاد خدا رقم می‌خورد. سخن از روحانیت، سخن از علمای دین است. همان معماران سازه‌های دینی در چارچوب وجودمان. روحانیت همیشه با مردم همراه بوده‌اند، اما وقتی پای مشکلات اجتماعی هم بر زندگی‌مان باز می‌شود، حضورشان پررنگ‌تر می‌گردد. آنان به پا خاستند و ایستادن در برابر شدائد را یادمان داده‌اند. وقتی پای حزب دمکرات به آذربایجان باز شد، همان حزبی که ساز جدایی این منطقه از ایران را می‌زد و دلسوزی مردم کرد را بهانه بازی قومیت کرده بود، عده‌ای از علمای آگاه منطقه پای انقلاب جانانه ماندند.

ره‌آورد این حماسه‌ها و رشادت‌های روحانیت اهل سنت، کتابی است به نام فانوس‌های هدایت که به همت بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس استان به چاپ رسیده است، و من گواهی می‌دهم که داستان این شجاعت‌ها و حماسه‌های و روحانیت اهل سنت نیایشی است خالصانه به درگاه احدیت برای تداوم نام اسلام و انقلاب در نیم‌قرن جاودانگی.

آذربایجان غربی سرزمین مرزها، نژادها، زبان‌ها و آئین‌ها و فرهنگ‌های گوناگون است. سرزمینی با چندین گویش، لهجه و فرهنگ پویا و تاریخی پربار و پُر قدمت که عموماً محل طمع بیگانگان بوده و هست و با ترفندهای تفریقی، چالش‌های عدیده‌ای آفریده‌اند، اما راه به جایی نبرده‌اند چون آگاهان ملت، کم نیستند. وقتی باطل در غرب ایران جولان می‌داد، امام انقلابی، ندای حق‌طلبی را فریاد زد. این ندا برای برخی خوشایند نبود. فرزنانگان و اندیشه‌ورزان اهل حماسه و رزم به پا خواستند و امام را یاری کرده‌اند. در آذربایجان غربی هم مردان حماسه کم نبودند. از جمله ماموستاهای اهل سنت و روحانیت آگاه منطقه و اینک سخن از رشادت این قشر فرهنگی فرهیخته اهل سنت را با هم زمزمه می‌کنیم.